

11. vprašanje. Ali ne bi bilo prav, da bi se ustanovila osredna državna komisija, sestavljena iz zastopnikov vseh vrst kmetijskih, ktera bi bila strokovnjaški svet kmetijskega ministerstva?

O tem vprašanju sprejel se je sklep, naj se dá v prevdarek kmetijskim družbam in v prihodnjem shodu kmetovalcev v obravnavo vzame sledeči nasvet: „V dosedega izdatnega zastopanja koristi avstrijskega kmetijstva in v prvi vrsti zato, da se sklepom shodov avstrijskih kmetovalcev zavaruje dejanski uspeh, naj se na popolno polno neomejeni podlagi osnuje avstrijski kmetijski svet. — Njemu bi bil nalog, da v tacih zadevah, kjer bi se mogle po državne uprave pospeševati kmetijski koristi, ali pa kjer bi bila nevarnost, da se po namernanih ali opuščeni postavitvah ali upravnih naredbah te koristi oškodujejo, on oddaja svoje strokovnjaško mnenje ter tudi brez poziva in ob pravem času predloge stavi državnemu zboru, utemeljene ugovore izroča kmetijskemu ministru ali drugim pristojnim oblastnjam in zato skrbi, da se izvršijo.

(Dalje prihodnjič.)

Starozgodovinske stvari.

Ecclesia s. Egidii in castro Clausenstein.

Tako se glasé besede neke oglejske listine o tej kapeli in gradu; al ne kapeli ne gradu ne morem na sled priti.

Ker je unidan v „Novicah“ gosp. Dav. Trstenjak prašal: kje je stala trdnjava Freudenheckke, dal mi je s tem povod, čez dolgo časa zopet oglašiti se in postaviti na javnost še drugo vprašanje, namreč: kje pa je stal grad Klausenstein, na Štajarskem ali na Kranjskem?

Ker je grad Klausenstein menda iz površja zemlje zginil in zdaj nihče za nj ne vé, zato se moram starodavnih listin poslužiti, da mu lego določim, kje da je stal; so pa te-le:

„1224, 8. Febr. Marburg. Herzog Leopold VI. (VII.) von Oesterreich gibt mehrere Satzungen in Betreff der von ihm erbauten steinernen Brücke über die Save „prope ecclesiam sancti Egidii“.

„1331, 30. Maii, Utini. Ad praesentationem d. Henrici ducis Karinthiae in capellanum ecclesiae s. Aegidii de Chlausenstein d. Paganus patriarcha, visis privilegiis bonae memoriae d. Bertoldi patriarchae Aquilejensis et d. Luypoldi ducis Karinthiae (!), investit per annulum suum Jacobum clericum de Petovia de dicta ecclesia, ipsamque sibi contulit cum omnibus juribus et pertinentiis suis“.

„1336, 4. Jänner, Wien. Fridrich Freiherr v. Suneck (Saneck), Hauptmann in Krain, hat in pfandweisen Besitz von den österr. Herzogen Albrecht und Otto die Vesten Tyffer, Freudeneck, Clausenstein und Ratschach gegen jedesmalige Wiederlösung“.

„1434, 20. Jänner, Papst Eugen bestätigt die Schenkung der S. Aegidius Kapelle bei Ratschach durch den Grafen Friedrich von Cilli an das Kloster Geirach in Steiermark“.

Razen teh imam še nekatere regeste za to grajsko cerkev, katere pa imam v svoji več tisočev listin in regist obsegajoči zbirki, al premnogo časa bi me stalo vse najti, zato naj to malo zadostuje. Glavna stvar je vendar določena, da grad Klausenstein je blizu Radeč stal in da njegova cerkev ne more biti tista, o kateri mi je gosp. župnik iz Radeč pisal, da je prejšnje

čase kapela sv. Egidija (Tila) na Zidanem mostu stala. Tu gre toraj določiti zidani most čez Savo pri gradu Klausenstein.

Sedanji Zidani most je čez Savinjo, a ne čez Savo. Nekaj časa sem mislil, da je morebiti pomota „Klausenstein“ za „Savenstein“. Al tudi to ne more biti, ker se večkrat pod tem imenom nahaja, za trikrat to gotovo vem, pa menda, če se ne motim, sem še v drugih registih ta Klausenstein čital.

Prosim toraj, če je komu znan kraj blizu Radeč pri Savi, o katerem ljudstvo pripoveduje, da je nekdanja grajščina ali star grad stal, naj ga blagovoli „Novicam“ ali meni naravnost ojaviti, da bom vedel, kaj je storiti z zbranimi registi, kedar pride čas za izdajo kranjskih listin in regist, in da ne zavržem važnih listin in regist, ki morebiti ravno v kranjsko zgodovino spadajo.

Kje da je stala trdnjava Freudeneck, sem tudi že povpraševal in v Dob 2 marki za odgovor proseč, poslal, toda brez uspeha je bilo moje večkratno vprašanje. V kranjskem deželnem zakoniku za leto 1857. stoji pri imenu Veselka dostavljeno „Ruine“, ni li to od grada „Freudeneck“?

Dragi domorodci! Preiskujmo svojo domovino ne samo jezikoslovno, temuč tudi zgodovinsko, kajti izobraženemu možu je to neobhodno potrebno, vsaj znanje jezika in pa znanje zgodovine naroda ter poznanje domače dežele, vse to skupno je vir, iz katerega zajemamo ljubav do domovine!

Franc Šumi.

Ozir po svetu.

Kurban-bajram.

Obče znana stvar je, da si je Mohamed velik del svojega verskega sostava izposodil iz židovskih knjig. — Ta z izvanrednimi duševnimi svojstvi nadarjeni mož skrpoval je s pomočjo židovskega rabina iz židovskih, krščanskih, staroarabskih in poganskih elementov novo vero, po nazorih, katere si je bil ustvaril sam. V koranu, v katerem je zabeležil svoje razgovore, ki jih je neki imel z bogom, je polno pripovedi iz starega zakona, pa tudi Jezus in njegova povest se napominja čisto, vendar so oni izreki, kateri se tičejo Jezukrista, silno izkvareni, pak so dokaz, da je Mohamed le površno poznaval krščansko vero. Mnogo takovih krščanstva tičočih se stvari pozna tudi pristo ljudstvo. Ali kako se svetopisemsko pripovedovanje od njihovega razlikuje, razvidno je iz onega primera. Turci tako le pripovedujejo narodenje Jezukristovo. Postal je Aktihallah svojega Gjibraila (Gabriela) k devici, kateri je bilo ime „azreti Mejrima“ (sveta Marija). Gjibrail podal je devici kito iz rož (djul). Ona povonja rožo; spočne Jezusa, a ga ni rodila, kakor rodijo druge žene, nego prodril jej je brat Jordan z bodalom prsi, in iz njih prišel je na dan Jezus. Enakih silno izkvarenih pripovedi imajo Turci dosta.

Vernejše je Mohamed posnel ono, kar je vzel iz starega zakona, čemur se ni čuditi, ker mu je pri delu, kakor rečeno, pomagal židovsk rabin. Tako, na priliko, opisuje daritev Abrahamovo dosta točno in ravno ta pripoved iz starega zakona je podloga svetkovini, katero nazivljajo mohamedanci Kurban-bajram.

V obče Turci nimajo nikakvih praznikov. V petek, kateri pri njih nadomestuje našo nedeljo, klanja se bogu Turčin ob določeni uri v džamiji, pa ide zopet na delo. Veča praznika imajo samo dva, in sicer „Vélíki bajram“ ali „rhamasan-bajram“, kateri traja 3 dni v dobi od 1. do 3. ramazan-meseca. — Združen je

ta bajram s postom, to je, od iztoka solnca pa do zapada ne smejo ne jesti ne pušiti duhan ves mesec dni.

Dva meseca in 10 dni izza velikega bajrama slavi se druga svetkovina, Kurban-bajram ali svetkovina žrtve, ter se naslanja na gori omenjeno povest o Abrahamu in njegovi daritvi ter ima od nje ime. Imenuje se tudi hadžijski bajram, ker se v tej dobi hodočastniki ali romarji zbirajo v Meki. („Hadžija“ znači romar ali hodočastnik pa se tem imenom nazivajo ne samo mohamedani, ki so bili v Meki, nego tudi kristijani, ki so bili v Jeruzalemu, ter se to ime tudi podeduje. Tako na priliko so v Sarajevu porodice: Hadži-Ristić, Hadži-Livajić itd.)

Svetkuje pa se ta praznik vselej deseti dan meseca zil-hidže, letos meseca novembra, kajti naši meseci ne skladajo se s turškimi, ki so pravi sinodski meseci od 29 (30) dni; ker so ti meseci krajši od naših, tedaj je tudi turško leto krajše od našega (ima namreč samo 354 ali 355 dni), zato se v teku 33 let ta praznik v vsaki letni dobi praznuje. — Kedar se tedaj po mraku prvi pot meseca pojavi, naznani to hodža pri eni odličnejših džamij, v Sarajevu na pr. muftija (biskup) pri Usren-begovi džamiji, pa mora imeti dva svedoka, da je res videl mesec. Ker pa mesec nekoliko več časa potrebuje, kot 29 dni, dokler se okrene okoli svoje osi, namreč po priliki 29 dni in pol, zato morajo nekatere mesece računati po 30 dni; ker pa izvestno ne vedó, kedaj imajo računati 29, in kedaj 30 dni, to vselej opazajo pojav mlaja; ali ako je vreme oblačno, pa se 30. dan ne vidi mesec, računajo početek novega meseca stoprv od prihodnjega dne, premda se je mesec po našem koledarju moral uže dan poprej pokazati. — Od dne dakle, kojega se pojavi svit novega meseca, računajo 10 dni, in tedaj se začne kurban-bajram. Posle ićindije, to je, molitve, katera se vsaki dan po priliki ob treh popoldne opravlja, zagrmé topovi in to je znamenje, da je nastopila praznična doba; tedaj pa štiri dni zaporedoma (letos na priliko od sobote 13. novembra popoldne pa do srede 17. novembra popoldne) za čas vsakega klanjanja (saba pri vzhodu solnca, o poludne, ićindija ob 3. popoldne, akšam pri zapadu solnca in jacija, 2 ure posle akšam) grmé topovi v znamenje svetkovanja. Premda mohamedani nimajo nikakvih praznikov, ob katerih bi jim delo bilo prepovedano, to vendar večina trgovcev in rokodelcev (vendar ne vsi) zapró svoje dućane (prodajalnice), se oblečejo praznično in sprovedejo vse štiri dni, da obiskujejo džamije, in obiskujejo drug drugega. Celó žene, katere sicer samo domá svoje molitve opravljajo, gredó te dni v javne hiše božje, vendar so za-nje odločene nekatere manje v predmestjih. Na večer so munare (vitki stolpovi, na katerih muezin petkrat na dan vernike k molitvi zove) razsvetljene, kar daje ob lepem vremenu vrlo lep pogled, ako se človek popne na vzvišeno mesto.

(Konec prihodnjič.)

Nov nemšk časnik za umetne rezljarije.

* „*Blätter für Dilettanten mit Zeichnungsbeilagen. Fachblatt für Laubsäge-, Einlege-, Schnitz-Arbeiten, Holzmalerei, Spielwaaren und Erzeugnisse verwandten Industriewesens*“ — se zove list, ki je jel na Dunaji izhajati in je prvi te stroke; on ima biti obćilo za vse one, ki se bavijo z delom s pilicami (žagicami), rezbami, lesoslikarjijo in z drugimi raznimi umetnijami te vrste. List, ki je po takem celó nova prikazen, se sme toplo priporočati zaradi lepih obrazcev, katerih prinese vsak list po dva in pa zaradi veččega poduka o izdelovanju takih rezljarij. Ker tudi pri nas na Kranjskem skušamo naše

izdelke tako imenovane „suhe robe“ na višjo stopinjo povzdigniti in kupčijo s tem blagom povekšati, utegne ta list dovoljen biti takim, ki nemški umejo. List izhaja vsak mesec ter stane na pol leta 1 gold. 25 kr. Naročuje se pod adreso: Viktor Loos, Wien VIII., Piaristengasse Nr. 7.

Mnogovrstne novice.

* 158 rodbincev. V Ontenienti na Španjskem živí 94 let stara pa še krepka žena, ki ni nikdar bolna bila, z 22 leti se omožila in 11 otrok imela. Od te matere in od njenih 11 otrók šteje ta rodovina zdaj 158 glav.

* Novo deželo je našla ekspedicija Aleksandra Torresta iz Melbourne v severno zapadni tropični Avstraliji, katera okoli 10 milijonov hektarov meri in bode kmalu naseljena, ker je pristopna in ima dosti zalivov.

Naši dopisi.

Z Dunaja 6. dec. — Minul je prvi teden državnega zborovanja in s tem nov boj med nekaj oslajeno pa toliko bolj razdraženo levico in pa desnico, katere število se je za 6 glasov pomnožilo. — Javnih obravnav v zbornici poslancev važnejših bilo je do zdaj še malo: obravnava postave o novem davku za prodajo žganja na drobno, — utemeljevanje Wurmbrandovega nasveta o izpeljavi glasovitega §. 19., po katerem naj bi se nemški jezik slovesno na tron postavil, — in interpelacija grofa Hohenwartova na pomoč kmetijstvu, — to je razen vladinih — večidel davkarskih predlogov — zeló vse, kar se je javno obravnavalo. — Bolj pomenljive se ve da so obravnave za kulisami, tukaj levičarji najbolj kurijo centralni komisij za uravnavo zemljiškega davka. Želja levičarjev, s tem vprašanjem razrušiti desnico, je prav očitna, in ako vlada ne bo znala modro postopati, res nasledki tega vprašanja ne bodo ostali brez nasledkov, kajti pritožbe nemških dežel: doljne in gornje Avstrije, deloma tudi Tirolske in Štajarske niso po vsem neopravičene. Zato se tudi desnica trudi, pravično rešitev tega vprašanja posredovati, toda ne v javni zbornici, kateri o tem zdaj ne pristaja več odločilna beseda, ampak po drugih pristojnih potih. To vprašanje tedaj desnico zdaj le deloma zadeva, — bolj pa se ona pečá z vlado samo, oziroma z njenimi odgovornimi ministri. O tem vprašanji kaže se vsaj med 2 kluboma desnice popolna složnost o sodbi položaja in tudi o postopanju. Pritožbe o tem, kar vlada za svojo stranko ni storila in kar je celó zoper njo pripustila, so jako velike in vladi bode dana prilika, prav kmalu odločiti se: ali vladati odločno v duhu desnice ali pa — brez desnice. Kakor dozdaj, ne more dalje biti. Pregovor: „Est modus in rebus, sunt certi denique fines“, veljá tudi o politiki. Meglenost položaja sedanjega je tudi vzrok, da bo delovanje zborovo do Božiča zeló pićlo, še manjše pa število sklenjenih predlogov; zato pa znajo biti — vsaj kakor danes glasovi gredó — božične počitnice dalje. — Želeti bi bilo, da v ministre vendar enkrat šine nekaj resne volje za dejanja, in izpolnitev slovesno s prestola danih obljub, — kajti brez tega je danes le eno gotovo in to je, da bo desnica previdna in da ne bo sama sebi kovala orožja, s katerim bi jo nasprotniki radi spodkopali.

Naj dodamo temu poročilu še to, da se je trojni klub avtonomistične stranke brž o začetku novega zborovanja zopet organiziral izvolivši si svoje predsednike in upravnike. Klub „desnega centra“, kateremu so